

ững năm 80 đã từng biết hành công ra về liên tục của kinh tế thị trường. Các nước phát triển đã thực hiện chính sách phi quốc hữu hóa trong nhiều lĩnh vực, như viễn thông, hàng không mà cho đến lúc ấy vẫn còn tùy thuộc vào công quyền. Người ta tưởng rằng sự suy sụp của Liên Xô và Đông Âu đã diễn ra để khẳng định tính ưu việt của nền kinh tế thị trường đối với nền kinh tế kế hoạch. Nhưng một vài tiếng nói đã được nêu lên để phê phán cách nhìn này. Trong quyển *Governing the Market* (1), Giáo sư R. Wade đã chứng tỏ rằng sự thành công của Đài Loan và Nam Triều Tiên phải cần nhiều đến sự can thiệp chính xác của nhà nước trong lĩnh vực kinh tế. Trong khi đó sức mạnh của tín điều tự do thì hầu như không một ai để ý tới.

thất nghiệp cao. Những cuộc bạo động ở Los Angeles trong tháng 7.1992 vừa qua đã tỏ rõ mức độ rộng lớn của sự nghèo khổ, và sự không thích hợp của các chính sách tự do dùng để đối phó. Người Mỹ càng lúc càng kêu ca về sự xuống cấp của hệ thống giáo dục, hoặc sự xuống cấp của các cơ

nêu ra trong bài báo.

Thật vậy, trong các cuộc tranh luận phức tạp này, người ta thường có khuynh hướng trộn lẫn tất cả: sự kế hoạch hóa, sự can thiệp của nhà nước trong nền kinh tế, quyền sở hữu tư nhân.

Như thế người ta khó thể phủ nhận sự giải ước (le

sự tự quyết định để định ra g cả, quyết định về tổng số tiền đầu tư và về mẫu mã của sản phẩm, dường như nếu không phải là giải pháp tối hảo thì ra cũng là giải pháp ít tồi nhất.

Cũng có thể tin được rằng nếu nhà nước được kẻ gọi đóng một vai trò tất tưởi thêm trong những năm 1990 thì vai trò này không thể biến thành một cái gì giống hệt nh vai trò của những năm 1960 và 1970. Trong khoảng thời gian này, cái đã đổi thay chính là sự thâm nhập lẫn nhau (l'interpénétration) giữa nền kinh tế, tức là điều mà người ta còn gọi là sự toàn cầu hóa (la globalisation) của nền kinh tế. Ngày nay nền kinh tế thế giới không còn được thể hiện bởi các xí nghiệp nhỏ, mà bởi những công ty đa quốc gia của Mỹ, châu Âu, Nhật Bản và những nước khác, hiện diện

Giáo sư Tiến sĩ Laurent Schwab là nhà kinh tế học người Pháp, tác giả của nhiều công trình nghiên cứu kinh tế có giá trị. Hiện ông là đại diện tại Việt Nam của Tập đoàn Tư vấn Pháp về châu Á (Groupe Français de Consultants pour l'Asie). Ông viết bài này theo lời yêu cầu của PTKT với tư cách là một phát biểu cá nhân, nội dung tuy khá sơ lược nhưng đã khái quát được những ý quan trọng nhất về vai trò và mức độ can thiệp của nhà nước đối với các nền kinh tế. Đây là vấn đề điều tiết vĩ mô, rất thời sự và rất cần thiết để chúng ta tham khảo.

PTKT

NHÀ NƯỚC VÀ KINH TẾ THỊ TRƯỜNG

LAURENT SCHWAB

1. TIẾN TỚI MỘT KHÚC QUANH MŌI?

Việc bầu cử Bill Clinton hiện nay vào chức vụ tổng thống Mỹ đánh dấu một sự chuyển biến về mặt tư tưởng cũng như về mặt chính sách. Từ tuần báo Anh rất tự do là tờ *Economist* (Nhà kinh tế) đã không làm về điều đó; trong một bài báo gần đây (2) đã ghi nhận cuộc bầu cử lần này có nghĩa là một "sự vỡ mộng (của người Mỹ) về sự rộng tuếch và về thực tế của kinh tế thị trường" (3). Và tác giả bài báo nêu lên tính chất nghịch lý của tiến trình này, nó chỉ mới xảy ra mấy năm nay sau sự thất bại của hệ thống kinh tế kế hoạch hóa.

Hiện là còn rất sớm để biết thực tế chính sách kinh tế của vị tổng thống mới là gì. Trong mọi trường hợp, người ta có thể ghi nhận rằng phổ mặc cho chính mình, nền kinh tế của Hoa Kỳ đã không tiến triển như học thuyết tự do đã giả định trước cho nó. Đất nước vẫn chưa ra khỏi một cuộc khủng sâu sắc cả về xã hội lẫn kinh tế, thể hiện qua sự tăng trưởng yếu và mức

sờ hạ tầng. Sự can thiệp của nhà nước, mà người ta không còn muốn nghe nói tới nữa, một lần nữa lại được hoan nghênh.

2. NGƯỜI TA KHÔNG LÙI LẠI ĐẮNG SAU

Tuy nhiên, như ghi nhận cũng của tác giả bài báo dẫn trên, "tín rằng những năm sắp tới sẽ chứng kiến việc loại bỏ tất cả những gì đã được biết và được thực hiện trong thập niên 80 là một sự thái quá thô thiển". Người ta chia xẻ với quan điểm này, nhưng vì lý do khác với những lý do đã được

désengagement) của nhà nước về phạm vi sản xuất trực tiếp. Bây giờ ai cũng biết rằng mọi nền kinh tế đều đặt trên một toàn thể phức hợp của các quyết định: những quyết định của các xí nghiệp, của người tiêu dùng, của công nhân lao động... Tin rằng chỉ một đơn vị mà người ta gọi là nhà nước, người lập kế hoạch hay cái gì khác nữa, có thể quyết định phải sản xuất ra loại hàng hóa gì, với số lượng và phẩm chất ra sao là một lầm lẫn mà người ta không còn vấp phải nữa. Đối với cả một loạt sản phẩm và dịch vụ,

trong hầu hết các nước và có khả năng xác định một chỉ số lược với qui mô toàn cầu.

Do sự thâm nhập lẫn nhau này, khả năng của cá chính phủ ảnh hưởng đến trạng huống kinh tế bị giảm xuống hơn nữa. Một phần cá trung tâm của những quyết định tuột ra khỏi tầm mù quốc gia. Sự biến chuyển này còn được nhấn mạnh qua sự xuất hiện của những thực thể đa quốc gia như Công đồn Kinh tế châu Âu chẳng hạn.

3. ĐỊNH LIỀU LƯỢNG THÌ NÀO CHO TỐT?

Những tiến triển như nêu trên là không thể đảo ngược. Nhà nước có thể chống lại chúng một cách khó khăn nhưng nhà nước có thể vì phải điều chỉnh sự can thiệp của mình bằng cách chú ý đến chúng. Vấn đề thực sự bây giờ là tìm ra sự "định lượng tốt (bon dosage)", sự can thiệp tối của nhà nước. Không đi vào mọi chi tiết của một chủ đề phức tạp như thế, chúng ta hãy chỉ ra một vài hướng nghiên cứu.

Dường như hợp lý nếu nói rằng nhà nước cần ph

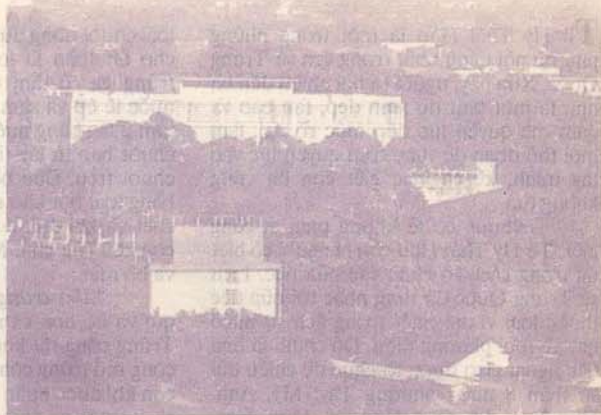
can thiệp nơi nào mà thị trường không có hiệu quả để giúp cải thiện hạnh phúc của dân chúng. Đó quả là những khu vực và lĩnh vực mà sự can thiệp của chính phủ không chỉ được chứng minh là đúng mà còn đạt hiệu quả cao hơn hoạt động của các cá nhân. Đó là những lĩnh vực chẳng hạn như giáo dục, sức khỏe, các cơ sở hạ tầng đòi hỏi những khoản đầu tư lớn, mà khả năng sinh lợi trước mắt không thể được bảo đảm, nhưng chúng đều giúp vào thành tích chung của cả nền kinh tế. Ngoài ra, còn phải tìm ra những công cụ để sự can thiệp của nhà nước được thực hiện một cách hiệu quả.

Mặt khác, nếu cho rằng sự can thiệp kinh tế không thể chỉ phát sinh từ hành động tự phát của các cá thể, thì phải tìm cách tổ chức một sự kết hợp giữa những diễn viên khác nhau hợp thành nền kinh tế. Rủi thay không có những công thức kỳ diệu. Vài nước đã thực hiện các hệ thống có tính chất thể chế về sự thống nhất với nhau: Các Ủy ban kế hoạch ở Pháp, các "Think Tanks" (ở châu Mỹ) do

cơ quan MITI (4) tập hợp ở Nhật Bản. Có lẽ Tổng thống Clinton nghĩ đến một kiểu cấu trúc như vậy trong khi đề nghị thành lập một "Hội đồng An ninh Kinh tế" (Economic Security Council) tập hợp các doanh nhân và những người đại diện của chính quyền.

Sau hết, sự can thiệp này phải phù hợp với thực tế quốc tế mới của nền kinh tế hiện đại. Tầm kích này được tạo nên từ những tình trạng căng thẳng quyết liệt trên những hệ thống quốc gia. Nhiều sản phẩm cạnh tranh luôn luôn xuất hiện. Sự xác định một luật chơi ở tầm mức quốc tế là thiết yếu phải có, và nó chỉ có thể được thương lượng bởi những đại biểu của các chính phủ. Bây giờ người ta hiểu được tầm quan trọng của những cuộc thương thảo đang diễn ra về các hiệp ước của GATT (5).

Sự định phân liều lượng này giữa các cơ chế thị trường và sự can thiệp của nhà nước cuối cùng mang những hình thức rất đa dạng tùy theo các nền văn hóa và các khung cảnh của mỗi nước. Giống như để nấu một bữa ăn ngon,

người ta có thể mượn công thức ở những người khác, nhưng người đầu bếp phải huy động tất cả tài năng của mình để món ăn được thành công.

TRẦN VĂN CHÁNH dịch

(1) R. Wade, *Governing the Market: Economic Theory and the Role of Government in East Asian Industrialisation*, Princeton University Press, 1990.

(2) "After the Market", *The Economist*, 14.11.1992,

tr.15-16.

(3) Tác giả bài báo dùng thuật ngữ "market economics" (kinh tế học thị trường). Chữ này dịch chính xác hơn là "lý thuyết kinh tế về thị trường" (théorie économique du marché).

(4) Ministry of International Trade and Industry (Bộ Công nghiệp và Thương mại quốc tế).

(5) General Agreement on Tariff and Trade (Hiệp ước chung về Thuế quan và Thương mại).

Ảnh màu

HƯƠNG SEN

Photo Express - Studio - Professional Lab
70 Đồng Khởi, Quận 1. TP. Hồ Chí Minh
ĐT: 291415 - 290259 Ext: 716

HÃY ĐẾN VỚI
CHÚNG TÔI

UY TÍN
CHẤT LƯỢNG

Chúc mừng năm mới
'93